

ГОДИНА II.

БРОЈ 50.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредници: СЕРГИЈЕ ШАКРАК-НИНИЋ и САВА ПЕТРОВИЋ.

У НОВОМ САДУ 6. ДЕЦЕМБРА 1892.

КО ДА БИРА ОКРУЖНЕ ПРОТОПРЕСВИТЕРЕ?

Прошла је оштра и генерална расправа предлога за „нар. цркв. устав“ па и расправа предлога за „школски закон.“ Данаас, кад је већ и сабор закључен, данас се већ можемо мирније о свему разговарати. Ако се мирно будемо разговарали, сва је прилика, да ћемо се моћи и измирити. Ево ми истакосмо питање: ко да бира окр. протопресвитере? — И то је једно спорно питање, о које се на сабору коња ломила. Па ипак смо ми пуно уверени, да ћемо се у погледу овога питања са свим измирити и сложити.

Но треба најпре да познамо суштину питања. Треба да одговоримо најпре на питање: шта је управо окр. протопресвитер? Одговор је: Окружни протопресвитер је 1.) парох некоје цркв. општине и 2.) орган или чиновник епарх. власти. Добро,

добро — али 1, не може бити у исто време 2, не може један човек двома господарима служити, јер или ће једноме добро служити, а другога пренебрећи, или, боље да речемо, неће ни једном ни другом служити како треба.

И тиме је питање на мах са свим просто и разветно решено. Решено је тако, да ту не може бити ни приговора ни поговора. Решено је тако, е сваки мора признати, да окр. протопресвитер не може бити у исто време и парох некоје црквене општине, и орган епарх. власти, јер свако звање потребује целог човека а не полутину!

А протопресвитерско и парохијско звање, свако за себе тако је важно, тако пуно дужности и одговорности, да је за свако то звање пуждан цео — целцат човек и

то још ваљан, спреман, марљив и савестан човек.

Према томе: парох треба да је — парох, — а прота треба да је прота! Ко хоће да је парох, нек буде парох и нек му је круг рада ограничен на неку цркв. општину — а кога срећа послужи, или ко је одабран, да буде окр. прота — нек буде прота, нек буде орган, нек буде рука, нога, очи, уши, уста, срце, душа епарх. власти, нек буде чиновник епарх. управе, те нек служи и дела у своме протопресвитерату, а не да га дужности везују и за неку парохију, те да га исте дужности распињу на крст, који се испречио између парохије му и целога протопресвитера. То је право мучеништво и за самог протопресвитера, ако је савестан у извршавању својих двостручних дужности, а ако није савестан, онда, истина, то није за њега мучеништво, али је свакако страдање и грдна неприлика како за ону цркв. општину којој је парох, тако и још више за ону епархијску власт, којој је не само орган, већ као што рекосмо — рука, нога, очи, уши, срце и права душа!

Па кад је тако: ко да бира окр. протопресвитера? Али место тога питања, боље је одмах питати: ко да бира пароха цркв. општини — и ко да бира протопресвитера као чиновника епарх. власти? Одговор је готов: пароха као свога духовног пастира, треба да бира цркв. општина, а окр. протопресвитера као чиновника епарх. власти треба да бира сама епархијска власт.

А то значи: **треба оделити звање пароха у цркв. општини од звања окр. протопресвитера**, што га има искључиво да врши у своме протопресвитерату.

Јер о чему се управо врзла на сабору препирка у погледу избора окр. протопресвитера? Ево о чему!

Браниоци предложеног устава тражећи, да окр. протопресвитера бирају скупа сви одсеци епарх. власти, сматрали су окр. протопресвитера у првом реду као чиновника епарх. власти, па тек у другом

реду као пароха дотичне општине, у којој му је седиште — те сматрајући окр. протопресвитера као орган, као руку, ногу, очи, уши, уста, срце, душу епархије и епархијских власти, рекли су опозицији: Ако некоме требају наочари, он неће послати свога суседа, да му их он на своје очи опроба и купи — већ ће сам отићи оптику, те их сам за своје очи опробати, те сам погодити и купити. Ако ми је рука утрнула, ја ћу за своју руку сам себи лека и мелема тражити; ако ми је нога уганула или се зглавак разместио, ја нећу гонити суседа, да он овоју здраву ногу лечи, да моја болесна прође, него ћу сам своју ногу лечити и т. д.

А противници предложеног устава, сматрајући у окр. протопресвитеру прво пароха, па тек онда орган и чиновника епарх. власти, као да су одвртели: Све је то истина, али ако цркв. општини треба „душепопечитељ“, ако мојој души треба духовник, дајте да га наше душе бирају, а не да га бирају они, којима он није „душепопечитељ“, а којег уз то у главном и не плаћају. Од куда долази епарх. власт, да бира душама нашим духовника — а тога духовника ми да плаћамо!?

Као што видимо дакле јаки су разлози и на једној и на другој страни. Управо и не знаш који су јачи — али ми тврдимо, да су то разлози без разлога, да су то разлози — кад се познаје сама суштина ствари — ништави и недостојни нашег нар. цркв. сабора, у коме седе толики умни и разборити људи! Јер на што се препирати о некој ствари, у којој и једна и друга страна има потпуно право!? Није ли место јалове препирке боље одмах прећи на то, да се питање реши онако, како се једино и даде правилно решити — па да решењем не само и обе странке задовољне буду, већ да се и општој ствари користи!?

Овако од прилике говорисмо ми дана 13. новембра о. год. г. дру Илији Вучетићу, путујући заједно из Нов. Сада жељезницом у Карловце — и г. др. И. Вучетић дао је тада нама за право и рекао је, да ће он у сутрашњој саборској седници предложити: да се звање окр. протопресвитера, као ор-

гана епарх. власти, потпуно одели од парохиског звања некоје пркв. општине.

И г. др. И. Вучетић је своје обећање донекле заиста и испунио, јер он је сутра дан, у седници саборској, држаној 14. новембра, у своме дугачком говору рекао пред лицем сабора ове речи:

„Што се тиче избора протопресвитера, ту ја признајем, да је он орган консисторије и епархијских власти, као што др. Максимовић рече, али зато не могу признати, да је овакав досадањи начин избора неправедан и да би требало, да протопресвитра епархијске власти бирају, као што је у предлогу одборском, јер је он уједно и парох дотичне општине. Кад би он био само орган епархијских власти, а не и парох, само би онда могао пристати, да га по предлогу одборском епархијске власти бирају, иначе не. Ја држим, да у опште код нас нису протопресвитерати добро устројени ни по овоме начину, како до сад постоји, ни по томе како се сад од стране одбора у уставу предлаже, него би по моме мишљењу најцелисходније било, кад би се могло тако уде-сити, да протопресвитар не буде парох једне општине, него да је само протопресвитар без парохије, дакле једино и искључиво само орган епархијских власти. И кад би тако било, онда не бих имао ништа против тога, да га епархијске власти и бирају. Ја држим да би се то дало и извести, јер кад би се протопресвитерати тако устројили, онда не би био потребан протопресвитарски помоћник, те тако би се плата од 600 фор., која је по предлогу о дотацији њему намењена из јерархијског фонда, могла још у неколико повећати, а осим тога још и допунити с прирезом на општине дотичног протопресвитарског округа, или другим којим начином, те тако би могли поставити само протопресвитре, који не би били уједно и пароси и тиме би се постигло то, да би имали добро уређене протопресвитерате, да би протопресвитри били само органи епархијских власти, које би их и постављале, а општини се не би ускра-

тило право слободног избора свога пароха. (Одобравање са свих страна). То сам само онако узгредно као једну мисао бацио, и држим, да би се о томе могло још размишљати, ако би се дало извести; ал међутим никако не могу пристати, да протопресвитре именују (?) епархијске власти, ако би они били уједно и пароси дотичних општина“.*)

Цитирали смо ево дословце речи и мисли г. дра И. Вучетића у погледу избора окр. протопресвитера, цитирали смо их, јер су то и наше речи и наше мисли, које смо г. доктору и дан пре, но што су изговорене, и пре тога више пута, у томе смислу и правцу саопштавали. Тима речима пак и мислима не треба никаквог коментара. Г. дру И. Вучетићу припада слава и признање, што је он једини у сабору дао израза мишљењу: како би се питање о избору окр. протопресвитера најбоље и најпрактичније могло решити. Он је једини истакао мисао: е би најбоље било звање окр. протопресвитера са свим оделити од звања парохиског, те да прота буде прави прота — а парох само парох и ништа више. Шта више г. др. И. Вучетић дао је израза своме уверењу: „да би се то дало и извести“, те је покушао да изнесе и начин, како да се то изведе. А што је најглавније, г. др. И. Вучетић је изјавио, да, кад би се протопресвитерско звање од парохиског одделило, он онда не би имао ништа против тога, да окр. протопресвитера саме епархијске власти бирају.

Па кад је г. др. И. Вучетић са свим нашао прави кључ, како би се то спорно питање најбоље и „најцелисходније“ решило, и кад је он држао „да би се то дало и извести“ — за што није онда поднео у томе смислу позитиван предлог сабору?! Не можемо ни замислити, да он таквога предлога само због тога није хтео сабору подносити — да буде више спорних тачака, о које ће се разбити од свих тако јако жељени споразум! Па за што ипак није поднео сабору тај свој уместан, целисходан и практичан пред-

*) Види 138. бр. „Браника“ 3. стр.

лог? Или је зар мислио, да га саборска већина не би примила? То није никако могао мислити, јер оно, што је он о тој ствари говорио, ено је — као што цитирасмо — пропраћено одобравањем са свих страна!

Шта дакле?

Ми смо тога мишљења, да г. др. И. Вучетић није ту ствар ствестрапо испитао, јер и сам признаје, да је само „мисао бацио“ и да би се о томе могло још размишљати. Уз то се још нама чини, е г. Вучетић нарочито није са свим на чисто: како и из чега би се плаћали окр. протопресвитери, онда, када би

им се одузеле парохије и кад би они били само органи епарх. власти — ништа више? Из онога, што је г. др. Вучетић о дотацији таквих правих окр. протопресвитера споменуо, још не излази чисто и јасно: од куда, из којих извора и какву би плату примали ти окр. протопресвитери, као органи епархијских власти?

На то питање — које је од пресуднога значаја — ево ми ћемо да одговоримо, у пуној нади, да кад на то питање правилно и ваљано одговоримо, онда сама по себи отпада спорна тачка о избору окр. протопресвитера. Но о томе ћемо у другом броју!

(Наставиће се.)

РЕЛИГИЈОЗНА СУМЊА.

(Наставак).

Кад о ведрој ноћи рашири небо, пред нашим очима, свој азуран, алемима начичкан плацит, — шта се крије у тим висинама? шта су она светла телеса, што светле онде од толико векова у бескрајном простору и мичу се неисказаном правилношћу у своје величанственом току? — Јасноћа је изузетак, тајна је правило; — у унутрашњости ствари има нека величина, која превазилази свако посматрање. Ту величину, ту тајну не осећамо ми само з то, јер не размишљамо; али чим се човек сабере, на посматра ону павту међу бићима и види, како је утонуо у њихову неизмерност, онда осећа, да га је савладало неко чувство, где се здружује охолост са поништеношћу, милина са страховом. Како ли мајушна изгледа онда она философија, која говори о „обичном“ и преза од свега, што је ванредно и тајносно“. — „Реците ми ма једну систему, у којој не би било тмине“, говораше још Русо¹⁸⁾.

Придружи ли се свему томе захтев напретка, који је по себи потпуно истинит и оправдан, али се само напачке протеже на религију и на сам њен најдубљи, нај-

правији садржај¹⁹⁾, појављује ли се борба против вере у име слободе, савести, државне и друштвене слободе²⁰⁾ — како се онда смемо чудити, ако позитивна религија, обузета и равнана таким предрасудама, све већма и већма иде у закутак и човек се од ње одвраћа, као да ни она нема никакове веће вредности и права, таман као и остале детињске и погрешне представе његове младости? И тиме је усађена, у такову душу, клица дугога, доживотнога, горкога расцепа. Ко познаје свет и живот, ко је навикао да гледа око себе и у себе, тај не ће препознати, у нашем прикази-

¹⁹⁾ Значај и суштину правога напретка дивно је проценио и приказао Вићентије Лирињски још у првим црквеним вековима: „Зар за то да не буде напретка у цркви божјој? Свакојак и то највећега... Али тако, да то буде заиста напредак у вери, а не препричавање. Идеји напретка одговара, да се свако биће раширује само у себи, а преиначивање је, кад бива потпуно промена једнога у друго. За то нека расту и корачају напред, и појединци и целе цркве, увиђајућност, знање, мудрост, само нека се не изначује особито у истој науци, истој мисли, истом мњењу... Наука те божанске философије (Хришћанства) нека се увек све већма развија, прекаљује, усавршује; ал' није право, да се мења, покраћује, крви. Нека она добије евиденцију, светлост, јасноћу, али сачувати мора сву пуноћу, неповређеност, особеност.“ Vincent, Lirin. Commonit. Cap. 27-30

²⁰⁾ Да је Хришћанство прво и баш оно учинило људе слободнима, доказује историја; само је код хришћанских народа идеја човечанске слободе, достојанства и самоодређења, опћа, моћна и оживотворена.

¹⁸⁾ Lettre à M.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вају, ништа друго, него историју унутарњег живота многих и многих.

Истина, није их мало прошло кроз огањ сумње и спасло своју веру, те ју узносе са славом, јер то благо беше готово изгубљено, па се опет нађе; али шта их још лута нестално и немирно по мору сумње, без дубока, темељита уверења; за то их и баца тамо амо „сваки ветар науке“ у унутарњој борби, која троши најбољу снагу душину и не да им да дођу ни до каква радосна, еле вишега и одређенога погледа на живот, ни до каке јасне, мирне, утешне свести о Богу и свету. Па опет су то још најбоље и најплеменитије душе, што но их тако често заведе на странпутицу жива жеља за знањем. За то се и можемо увек надати за њих. Јер

Ко год се својски пашти, тежи,
Тога ми мож'мо спасти“ —

говори анђеоски кор код песника.²¹⁾ „Бог не ускраћује своје благодати онима, који се паште, колико до њих стоји,“ каже један теолошки аксиомат. Најпосле ће ипак ступити њихова нога на чврсто земљиште вечите истине, ако нема и других, дубљих узрока, који „зауостављају истину“ и не даду да сване у њихову духу.

То је, у првом реду, немар духа, да се икада сврати сам у себе, зазирање од озбиљна испитивања, потпуно уживљење у забаве спољашњег живота, равнодушност према свему вишем и уз то толике лажне представе, а често и савршено, срамно незнање свију дубљих, философских и религиозних питања. „Многима не да не достаје само религије, него им куд и камо више не достаје разума,“ вели Фенелон. Јемачно беше у многих међу њима, у младости, још идејална правца, још налажаху речи „Бог, истина, бесмртност“, јака одзива у њиховој души; али на брзо олабави та виша тежња; живот тражи своје и сва радња сужава се већма и већма на узан круг онога, што је најближе, најпотребније, најкорисније. Положај и служба ограничавају обзорје и навраћају сву пажњу само на један, одређен правац, службена дужност и рад претимљу за цело време и сву снагу. „Опа-

спности полутанског образовања,“ вели Хуберт Бекерс, „површног сркутања свега и свачега и потпуног занемаривања темељне и дубље студије опћих наука, у толико су веће, што су дан данас науке задобиле шири обим, што се већи и шири захтеви постављају свакоме доиста образованом човеку и што се лакше грамжењем за свачим ништа не постиже. Највећма се истиче онде моралан утецај те интелектуалне плиткоће и шупљине, где се оне, у најгорем случају, успну до потпуна презирања свакога знања и свакога вишега правца у животу, а с тим онда, и то готово увек упоредо, иде само најдивљији, најразуданији живот, најгора поквареност.“ Ту остаје зар религиозно познање онако, као што беше и у детињству, засуто и заборављено под прашином свагдашњег живота са његовим бригама и невољама, његовим забавама и насладама. Сви дарови и снаге таква човека развише се и све већма усавршише, само је закржљавио и учмао религиозан смисао, првобитан и непосредан души; све области духа су култисане, све моћи појачане, само лежи пусто и неплодно као парлог оно најдубље, она језгра, оно, што је најбитније души. На великом друму живота, где се толике хиљаде тискају, где сви јуре једној мети, за иметком, за уживањем, за славом, где један другог претиче, један другог гледа да претече — ту мало њих има каде, мало их има воље, да негују и обрађују тиху, најдубљу, свету област душе или да јој бар поклањају колико толико пажње.

Неоспорна је истина и психолошка нужност: што се већма човек подаје шумном животу спољашња света и његовим насладама, биле оне сурове или утанчане, чулне или естетичке, све већма опусте у њему унутарњи свет и изумире једини прави — духован живот. И што он дуже живи растројен својим пословима и радовима, уживањима и насладама, све су дубљи и трајнији трагови, што но их оставља у њему видљив, ташт и пролазан живот. Душа му са свим потања и пропада у валима временитог и земаљскога, он заборавља, да има и другог света и вишега живота од тога, што га он својим очима

²¹⁾ Gete, Faust II. V. чин.

гледа и својим рукама пипа. Како ће он да жуди, да тежи за тим, кад тешко да још и мисли на то? „Његов је ум затворен, његово је срце мртво.“

На жалост, многе наше модерне теорије о држави нису знале, да је смер државном животу нешто друго, а не што веће уживање за што већи број уживалаца и прибављање средстава за то, прибављање новца и новчане вредности. Цивилизација им је цигло владавина материје, тачно познавање и употреба њених својстава. По њима је човечји дух постигао своје одређење, ако је увећао животне насладе и смањио телесну беду, рејју, ако је нашао тајну — да овде проживи у уживању неколико кратких година. Ако и јесу политичке партије врло разлучене, ипак то беше основна мисао многим; само је комунизам гледао да истера на крај та начела најдоследније, и најбезобзирније, а друге

су застале на по пута.²²⁾ Васпитање и настава имају неопходно, у тој системи, карактер просте утилитарне теорије. Па ипак, као што разум налази у вери свој штит и обрану, тако може и развијање телеснога живота човечанскога и његових добара наћи успешне неге и трајна унапређења само у свези са вишим морално-интелектуалним интересима и у њихову подручју, „јер више развиће личности у религији и вештини и т. д. не сме реметити ни занемаривати развићем њене економне стране,“ вели један новији, нацијоналан економ.²³⁾

²²⁾ Човеку је одређено да буде срећан; али срећан је само онај који може да подмири своје потребе и то подмирење да обрати у уживање. Величина среће стоји, дакле, до масе уживања, а та опет зависи од умножавања потреба. Што више човек потребује, тим је већма натеран на производњу, а тим више опет може да употреби на своје уживање. На том узајамном гирању оснива се савнапредак социјалне среће. — Та је теорија више допринела, да се стара Европа остави из својих стојера, него сва спекулација самих револуционих политичара.

Радо виц, Gespräche aus der Gegenwart im Staat und Kirche стр. 125.

²³⁾ Шефле, Die National-Ökonomie, Leipzig 1861 стр. 24.

(Наставиће се.)

Г О В О Р

Др. НИКЕ МАКСИМОВИЋА

О НАЦРТУ НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ УСТАВА.

Говорио у седници српског народно-црквеног сабора од 13. новембра 1892.*)

Славни саборе!

Што сам на крају ове расправе узео реч, чинио сам то нарочито с тога, што — признати морам — нисам био потпуно обавештен о узроцима отпора, који се према предлогу одбора 15-ице о народно-црквеном уставу отпочео у народу а ево довршује у сабору.

Бавећи се од дужег времена са свим другим пословима и не пратећи јавни рад у нашој журналистици — морам признати — да нисам био потпуно обавештен о тима узроцима; морао сам дакле дочекати ову расправу, што је требало да буде светило у овој тами мојој.

Но и то морам признати, да се и после те расправе још једнако налазим у тој тами, још једнако не видим тих великих разлога, са

којих господа са противне стране иду тако далеко, да не ће да усвоје овај устав ни за подлогу специјалној расправи; шта више, десило се нешто са свим обратном: у место да сам ја дошао у овом сабору на клупу оптуженичку, као што сам испочетка мислио, ево ја долазим као тужитељ противу Вас, а у обрану народно-црквене аутономије наше. (Живо одобравање е десна).

У течају ове расправе пало је много основаних и неоснованих речи, више неоснованих, него основаних, те бих тако имао сада отворено

*) Доносимо овај значајни говор већ и с тога, јер је у посебној књижици штампан са доста замашних погрешака, које су овде исправљене, а доносимо га и за то, јер је ово такав говор, у коме је изнесена цела прагматика наше нар. цркв. аутономије, па треба да га наши пошт. читаоци пред собом имају.

У р е д н.

врло широко поље, кад бих хтео да побијам све противне разлоге. Но ја тога чинити не ћу, већ ћу се ограничити само на најглавније, а главно ће ми бити, да пре свега обележим своје становиште, које заузимам у овом питању.

Осећам некако дужност, да обележим то своје становиште, не само за то, што сам и овом приликом суделовао при грађењу устава, него и за то, што ми је позната радња прошлих српских сабора око грађења својих уредаба, око оснивања, утврђивања и развијања српске народно-црквене аутономије. Налазећи се у врло озбиљном тренутку, држим, да бих од своје стране учинио велики грех, кад не бих изнео пред славни сабор оно искуство, што сам стекао за време прошлих сабора, у течају непрекидне борбе за наше народне тековине и не бих поменуо неке догађаје, који су се можда — и заборавили.

Нужно је пре свега, ако хоћемо да дођемо на чисто о питању, што се расправља, да се тачно упознамо са данашњим стањем. Данашње стање биће нам огледало, у ком ћемо најбоље видети, како даље да поступимо и шта нам ваља да радимо.

Па какво је данас стање у нашој митрополији, у згради наше аутономије? Да видимо, које закони, које наредбе и уредбе важе, по којима се равнати морамо, по којима се данас аутономија наша управља и развија.

Пре свега ћу да споменем *деклараторију и консисторијалну систему*, дакле наредбе апсолутне државне власти, које су српском народу и српској цркви противуставно октроисане још у прошлом столећу, и противу којих је листом устао српски народ, а уз њега и јерархија, као што смо ономад чули од нашег вредног хисторика и мога врло поштованог пријатеља Мана Грбића.

Друга је такође октроисана наредба, која данас важи, *кр. рескрипт од 1868*. Ми знамо врло добро, како је постао тај кр. рескрипт. Истина, сабор је донео закључке 1864—5., али ти су закључци донесени под председништвом једног аустријског генерала и ти закључци нису одобрени, него су противуставно у живот уведени кр. наредбом, коју је премаотписао тадашњи угарски министар просвете, барон Етвеш.

Поменуто наредбе ове већ су такове природе, да је првом српском сабору, који се састао после њих, најпречи задатак био, *да их замени са својим, са уставним, вољом народа доне-*

сеним и преврћеном круном потврђеним законом (Живо одобравање е десна).

Та то видимо у целој Европи, у свима уставним државама, да је тежња сваког уставног народног представништва, да му је прва брига, кад престане изнимно, а успостави се законито стање, да уклони са свога земљишта и последње трагове апсолутизма и да *на основу правног конституишења*, узев у своје руке право свога самоопредељења, успостави или донесе *своје законе или уредбе, па да по њима управља себе и своје послове*. (Тако је, е десна).

Ову корективу, овај први задатак свој, ми у своје време обавили нисмо. А зашто га обавили нисмо? За то, јер смо и у оно доба пали у исту погрешку, у коју сад после двадесет и неколико година хоће и овај сабор да падне. И са те погрешке не могосмо ни до данас доћи до коначног уређења наше аутономије. (Тако је, е десна). Но ја ћу се мало после вратити на овај предмет и онда ћу га опширније разложити.

Пођимо даље. Српски народни сабори од 1870. и 1871., ти су управо почели уставан, аутономни рад, али на са свим другом земљишту, које није имало основа у IX. зак. чл. 1868. И тај рад због тога није имао никаквог успеха.

Ови српски сабори најпре су на том IX. зак. чл. 1868. противном становишту установили *привремену уредбу о изборном реду за српски народни сабор*; а полазећи са црквеног гледишта, установили су *привремену уредбу о уређењу епархија, и привремену уредбу о митрополијском црквеном савету*. Установили су још и *привремену уредбу о српском народно-црквеном школском савету, школску уредбу и уредбу о вишим девојачким школама*.

Привремени карактер ових уредаба већ искује ревизију њихову. Нарочито важи то за привремену уредбу о уређењу епархија, што је управо установљена само ad hoc, да се може увести аутономно стање у епархији и да се епархијске скупштине изјаве о томе, како да се у будуће устроји епархијско представништво и епархијска управа. За ову уредбу дакле можемо казати, да је вајпровизорнија; и пошто су епархијске скупштине одговориле своме првобитном задатку, то се подразумева, да се после тога нису могле редовно ни држати, нити је администрација у епархијама могла доћи у свој редован колосек. Већ из овога разлагања, какве наредбе и уредбе постоје у нашој аутономији, ви-

дите, да постоје с једне стране проти-уставне, које из доба апсолутизма, које из доба уставности, а с друге стране истина уставно одобрене али привремене уредбе самога српског сабора; и већ те околности јасно доказују, да је неопходно потребно било, све те наредбе и уредбе подврћи ревизији. Говорити дакле, да одбор 15-рице није имао тај задатак, мислим, да је са свим неосновано. (Тако је.) Овим је јасно доказано, да је то био његов најиречи задатак и да није одговорио томе задатку, онда би овај сабор имао основа позвати га на одговор и осудити га, али пошто је он учинио своју дужност, јасно је и то, да заслужије прије похвалу него прекор. (Живо одобравање с десна).

Но вратимо се натраг. Каква постоји још уредба? Наше *саборско устројство*, као што је установљено на сабору 1874. а потврђено 1876.

Морам искрено признати, да се са своје стране врло радујем, што је мој старији брат и врло поштовани пријатељ др. Полит обележио саборско устројство као велику народну тековину, а други мој врло поштовани пријатељ, др. Илија Вучетић, као основни камен наше автономije; а сећајући се и других речи, што су речене о томе устројству, знам да их је било, који су казали и *паладијум наше автономije*. Па у ту народну тековину, у тај основни камен, у тај паладијум дирати — какав грех узимамо на нашу душу, господо моја!

Кад бих и ја био тога мишљења, заиста бих и ја то саборско устројство држао за „*sacrosancto*“, нити бих се икада усудио, нити бих икада дозволио подрмати темељ, на ком је устројена наша народно-црквена автономija. Истина ја сам био од оних људи, који су у српском сабору највише говорили за то, да се усвоји и установи то саборско устројство — и где каква промена, господо моја!? Какве чудне прилике, да онај човек, који је негда градио, сада у несвести својој хоће да разграђује зграду, у којој се тако дивно одомаћила автономija наша!

Но да видимо, *какво је то саборско устројство*? Пре свега ћу разгледати га по својој форми, по своме облику; најире ћу да га посматрам као један део наше целокупне автономне организације.

То саборско устројство регулише наш сабор и саборски одбор — на ништа више; дакле прекида ону органичку целину, која треба да буде представљена и онда, ако ћемо се држати

тога становишта, да нам ваља градити само поједине статуте. Јер где је митрополијски црквени савет, где је школски савет, где су те две средишине власти, којима је место у саборском устројству, које тек са тима трима властима чини једну целину! (Тако је, с десна).

Да видимо, господо моја, како изгледа сам саборски одбор? Ту ћете видети зборку и смесу, коју — морам искрено признати — и ако сам много књига претурно преко руке, учећи се државном праву (др. Вучетић: ти си био референт) — доћи ћу ја и на то, — нигде видео нисам. Саборски одбор је стална власт као контролна и извршна и као управа српских народно-црквених фондова, а као други односно трећи форум за решавање позваних административних ствари, провизорна је власт, јер решавање тих ствари, поверено му је дотле, док сабор орган на ту цел не створи.

Да видимо сад где је митрополијски црквени савет, који би требао да чини један део саборског устројства? Овај савет морамо тражити чак у уредби од 1871. г., јер и данас још важи она привремена уредба, коју је сабор 1870. установио, а круна 1871. одобрила. Па кад узмемо ту уредбу и хоћемо да нађемо *делокруг митрополијском црквеном савету*, где ћемо га наћи? Морамо ићи натраг чак за једно столеће, па ћемо га наћи — у *консисторијалној системи*. (Смеј.) Тако исто стоји и са школским саветом, (др. Вучетић: мало друкчије); школски савет је регулисан привременом уредбом од 1871., делокруг му је означен најире у кр. рескрипту од 1868. а после у школској уредби од 1872.

Но пођимо даље. Један део саборског устројства зацело је и изборни ред. Изборни ред и саборско устројство у целом свету чине једну целину, па ако и нису увек у једном закону, сматрају се као саставни делови једног закона. У нас је изборни ред не у саборском устројству, него у привременој уредби од 1871., која је установљена на дијаметрално опречним начелима од оних, на којима је зграђено саборско устројство, што ћу у течају расправе и доказати.

Па још имамо један део саборског устројства, који је од њега одељен и до данас још законито неустановљен. Видимо, да се шта више поједине гране чупале из делокруга му па се захтевало, да се засебном уредбом регулишу, а то би била засебна уредба о избору митро-

полита-патријарха. Дакле, господо моја, скуните све те делове, на све стране растурене — мени то изгледа као разбијена војска — па подајте их ма коме законодавцу у руке, који зна шта је кодификација, па ни један не би другчије радио, него што је одбор 15 ице. Све да смо се бацили и на становиште, да нам ваља доносити поједине уредбе, ипак би морали поменути поједине делове саставити у једну органичну целину. (Тако је, с десна).

Оволико сам нашао за нужно да наведем са формалне стране, а сад допустите да пређем на стварну страну саборског устројства.

И овај једини закон наш или уредба, немојте мислити, да је потекла иницијативом сабора или појединих посланика. Ко зна оне тешке околности, под којима су се српски сабори састајали, тај треба да зна, да је ово саборско устројство, тај основни камен и палацијум наше автономije, та наша народна тековина — управо диктат државне власти. Онда смо се ми, господо моја, налазили у критичком положају и ми смо морали тако усвојити, како је државна власт желела од нас. И заиста чудновата је та појава у нашем јавном животу; кад добијемо слободу, да градимо своје законе сами, онда сметамо сами себи и ништа нам није по вољи, а кад други дођу, па смештајући нашој слободи, принуде нас, да примимо, што нам се даје, онда нам је то по вољи. Шта више, после неколико година, оно, што смо морали примити, на сва уста проглашујемо као неку шековину, као неки основни камен и палацијум целе наше автономije. (Тако је, с десна).

Па сад да видимо, какво је то саборско устројство по садржини? Нема у њему може бити §-фа, у ком нема нешто октроисано; октроисан је назив нашој цркви, у самом текету му има октројака, којима су окрњена автономна права наша, делокруг сабора је проти-автономно скупчен толико, да државна власт на основу наше уредбе врши нека замашна права, која јој по државном закону не припадају нити могу припадати и најпосле, овим саборским устројством уведена је провизорија у нашој автономној управи са привременим чиновништвом, што и данас још једнако траје. Изнад свих ових мана, најгрђа му је она позната клаузула, којом су тако рећи, сва наша автономна права секвестрирана. Ми смо се тешили испрва, да је та клаузула излив врховног надзорног права државног,

да је recursus ab abusu, дакле заштитна мера, којом држава сузбија нападаје на своја суверена права у интересу јавног поретка, права и независности држављана. Међутим, та је клаузула, као што се схваћала, а и данас још схваћа од стране државне власти, са свим нешто друго, она значи: да је наша највиша автономна власт не овде и Карловцима, него у Будим-Пешти. Немамо ли дакле, господо, право, кад хоћемо пре свега да ревидирамо саборско устројство и тим освојимо земљиште, на коме, на нашу грдну штету, не ми, већ други господаре. (Живо одобравање с десна). Мој врло поштовани пријатељ, др. Полит, казао је: „то је тековина, не дирајте у то“, а на свршетку свога говора рекао је, да се теши, ако би се сабор и безуспешно развишао, да остаје садашње стање, он се задовољава, да врховна автономна управа не дође у наше руке, него да остане и на даље у туђим рукама. (Тако је, с десна).

Но, славни саборе, морам и то приметити, да је српски сабор у оно време, кад је саборско устројство санкционисано и у сабору обнародовано, донео закључак — а говори се и пише, да сабор није ништа учинио — да ће се првом приликом постарати, да се саборско устројство преустроји шако, како би се права државе са автономним правима српскога народа, могла у склад довести. И ето одговора др. Политу на његово питање: одкуда нама мандаша за ревизију. Ми смо ову прву прилику после санкције саборског устројства употребили, да извршимо до сад неизвршени закључак сабора од 1875. (Живо одобравање с десна).

Прешавши све наше постојеће уредбе предочио сам славном сабору жалосну слику нашег данашњег стања и ја сам уверен, да нема ни једнога члана овога сабора, који не би увидно потребу, управо преку нужду, да се постојеће уредбе ревидирају. Шта више српски народ је путем својих автономних представништва, у општинским и епархијским скупштинама, у саборском одбору, иштући сазив српског сабора уједно дао сваком приликом живог израза својој жељи, да се коначно уреди српска народно-црквена автономija, и тим обави наш најпречи задатак. Континуитет те тежње око коначног уређења автономije наше заступа ова наша странка Ко познаје интенције сабора од 1879., тај ће врло добро знати, да је и томе сабору била намера — и ако је пошао другим путем,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

— та, да установљењем појединих уредаба и ревизијом саборског устројства ослободи аутономију нашу од сваког страног утицаја и најпосле да компилацијом целу аутономну организацију сведе у један кодексе. На томе сабору било је исто тако две странке, као и сад, једна је хтела радити, а друга не, док се нијемо у општој конференцији сложили у програму рада, који смо сви једнодушно прихватили, а тај је био: *ревизија постојећих уредаба и коначно уређење целе аутономије.*

Да је нужна ревизија, говори још један разлог, тај разлог је ево овај. Баш мој велештовани пријатељ др. Полит, а уз њега и др.

Вучетић пре две године, дакле није далеко, заступали су на сабору становиште, да се сабор не упушта у избор митрополита-патријарха, док се не потврди уредба о избору. Та је уредба враћена непотврђена, нема је више. Сад ја питам ту господу, кад би сада била седисваканицја (недај боже, с десна), какав би положај заузели у том случају? (Жагор с лева.) Ако би заузели онај стари, онда питам, зашто нисте сада... (Вика с лева: бирали би по деклараторији.) Па онда зашто нисте и пре две године бирали по деклараторији? (Живо одобравање и смеј с десна.)

(Наставиће се.)

ШЕМАТИЗАМ

ИСТОЧНО-ПРАВОСЛАВНЕ АРХИДИЈЕЦЕЗЕ СРЕМСКО-КАРЛОВАЧКЕ ЗА ГОДИНУ 1892.

У Новом Саду. Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1892. Стр. 80.

Чудновата је појава, да се код нас кад што на ситније и незнатније ствари већа брига полагаже, него на крупне и најважније ствари. Да н. пр. новосадска и карловачка гимназија једне године не изда свога извештаја — јавно мишљење би се намах узбунило, те би, без сумње жестоко осудило дотичне управе, што не издадоше извештаја о заводима, којима управљају. Наравно, ми смо се навикли, да с године на годину добијамо и читамо извештаје о нашим гимназијама, учитељским и вишим девојачким школама — па кад би на једанпут ти извештаји изостали, ми бисмо се због тога узбунили, те бисмо се бацили на поље оправданих прекора и осуђивања. А гле, наш највиши просветни завод, наша богословија у Карловцима пуних 15 година није издавала свога извештаја — па је ретко коме од нас падало на ум, да због тога завод осуђујемо — него смо лепо и мирно ћутали и без тога извештаја, као што смо већином ћутали и ове године, када смо га добили у лепом облику, од вреднога привр. ректора г. проте Јов. Вучковића. Види се дакле, да смо ми прилично немарни и кад имамо, и кад немамо нешто, што нам треба.

Но друго нешто хоћемо да нагласимо, кад овако почесмо са извештајима наших просветних завода. Хтедосмо овим рећи, да управе на-

ших просветних завода или редовно издају, или бар у опште осећају потребу, да издају годишње извештаје о своме животу и раду — па да тим извештајима обавесте народ о самом заводу, о његовим приликама и неприликама, о његовом унутрашњем и спољашњем животу, о учитељима, ученицима, наставном плану и т. д. Па када поједини наставни заводи, којима је круг рада истина важан, али сарамерно ипак доста ограничен — издају такве годишње извештаје, за што да не издају сличне годишње извештаје о раду своје и наше нар. цркв. аутономне власти, којима је круг рада далеко шири и пространији, а и значај по црквено-народни напредак далеко већи и замашнији?! За што наше епархијске, па и митрополијске власти не издају сваке године извештај о животу и раду своје — и извештај о целокупном стању оне области, којом управљају!? За што да ми немамо сваке године штампане извештаје, или шематизме свих наших епархија? Та кад заслужује један просветни или чак и новчани завод, да се о њему извештај напише и јавности преда — ваљда је вредно написати извештај и о целој једној епархији, у којој су организоване епархијске, проштопресвитератске, мештанске цркв. нар. власти и органи, о епархији, у којој су толике наше цркве и школе, свештенство и учи-

шештво, наш срп. прав. народ са својим цркв. народним религиозним, моралним и културно-просветним животом, о епархији, у којој су наше цркв. општинске, са својим црквеним, црквено-општинским и школским управама, које управљају свим црквено-општинским делима и пословима, те својом управом и својим радом судбоносно утичу на целокупан развитак и напредак наше цркве и школе, а по томе и на целокупан наш црквено-народни живот и опстанак!

За иста би нам такви годишњи извештаји о нашим епархијама, о радњи и деловању епархијских управа — а уз то годишњи извештаји о целокупном стању појединих епархија — одвећ нужни и потребни били. Јер такви годишњи извештаји дали би нам верну слику појединих епархија, те бисмо у опште могли сазнати све, што нам је о цркви, школи и о целом народу нашем преко потребно да знамо. Дознали бисмо из тих извештаја: *колики смо, какви смо, какви треба, а какви не треба да смо*, — дознали бисмо: *које и какве су нам цркве и школе наше*, гледали бисмо пред собом наше *свештенство и учитељство*, наше *школе и просветне заводе*, наше *црквене општинске* и у главним цртама *целокупан живот нашега народа* — те бисмо из свега тога могли извлачити спасоносне поуке, доктринарне и практичне користи, мудре савете и паметне опомене, драгоцену искуство и целиходна упутства — па свим тим користећи се, могли бисмо много помоћи развитку и напретку наше цркве, школе и народа.

На те мисли дошли смо прелиставајући „Шематизам источно-православне српске архидијецезе сремско-карловачке за годину 1892“. Обрадовамо се овоме шематизму, јер нам је он весник, да ће и друге епархије и епархијске власти похитати, да издаду шематизме њиховој управи поверених епархија, те да ћемо данасутра доћи до тога: да све епархије сваке године издају своје шематизме и извештаје. Када се издавање шематизма у самој архидијецези, дакле у центруму отпочиње — ми се онда тврдо надамо, да ће и друге епархије такве шематизме издати, јер *добар пример, кад још из центрама потиче*, треба да се свуда вољно и радосно усвоји. Све наше епарх. управе треба да донесу сходне закључке, да ће у будуће сваке године издавати шематизме или извештаје њиховом старању поверених епархија — и кад до-

несу такве закључке, треба уједно да се постарају и настоје, да се ти закључци тачно и изведу.

Нема сумње, да је састављање таквих шематизама из многих разлога, данас још са врло многим тешкоћама скопчано. Међу тим тешкоћама прва је, што терет око састављања таквог шематизма пада обично на плећа епарх. бележника, који је — поред оскудног званичног особља епарх. управе — и онако тотално преплављен толиким другим званичним дужностима, да их тек уз највеће напоре може извршити. Но то ваљда неће дуго тако остати — а и док је овако, треба да се нађе начин, да се епарх. бележнику бар у нечему посао олакша те да доспе, да поред извршења осталих својих дужности сваке године и шематизам дотичне епархије приреди и изда. А ако епарх. бележник никако не би могао на то доспети, да саставља шематизам — ваљда ће се и осим епарх. бележника у свакој епархији наћи (ако се буде тражио) згодан и способан човек, да на основу прикупљених података, у својој доколици, добар и ваљан шематизам уреди и састави.

Друга је велика тешкоћа при састављању шематизма у томе: што још ни данас немамо пута и начина, како да приберемо све оне податке који су нам нужни за шематизам — а уз то, да ти податци буду са свим тачни и веродостојни. Према данашњем стању нашем овоме се злу неда тако лако доскочити, јер при данашњој системи наше епарх. управе једва можемо да дознамо и број душа у појединим парохјама и епархијама — а не да можемо дознати и ситније појединости. Но и томе треба помоћи тражити, а ми верујемо, да се поред добре воље и потребне енергије епарх. власти и томе злу може бар до некле доскочити. У осталом, нека се само редовно појављују шематизми у свима епархијама, па ма у почетку и не било у њима све оно, што би требало да је — па ма и не били тако тачни, као што би се захтевати могло. Сваки је почетак тежак — ал кад се преброди почетак, што даље, све ће лакше и боље ићи.

И овај „шематизам“ архидијецезе карловачке, што га пред собом имамо, не одговара са свим свима захтевима доброг и тачно уређеног шематизма — али нама је ипак јако мила његова појава. Овај шематизам, и ако није право, чисто и верно огледало стања у архидијецези карловачкој, ипак нам он приказује,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

каква је, у главним цртама та карловачка архи-дијецеза. Догодишњи шематизам исте карловачке архијидијецезе ваљда ће нам моћи и више што казати!

Но да пређемо на сам приказ тога шематизма!

На првом, насловном листу истога шематизма налази се лепо израђена и доста добро погођена слика Његове Светости преузв. г. *Патријарха нашег Георгија*, као поглавара и управитеља архијидијецезе сремско-карловачке. За тим одмах на првом месту, долази у шематизму чланак нашег ученога историчара г. *И. Руварца*, архимандрита гретешког, под насловом: „*Православни српски манастири у Срему*“, у коме чланку учени г. писац у кратким цртама износи најважније податке из старије историје свих наших фрушкогорских прав. срп. манастира. Ти податци долазе од човека, који најбоље познаје историју наше цркве и манастира — те се на њих потпуно ослонити можемо, па баш за то су нам ти податци врло драгоцени. На сваки начин, да је уважени и учени г. архимандрит имао много што-шта и више рећи из старије историје наших манастира, али он је у главним цртама обележио само оно, што је најважније, а у појединости се није подробније упуштао. Међу тим у том његовом чланку наћи ће каснији писац историје наших фрушкогорских манастира драгоцену упутства и сигурну основну грађу — управо костур старије историје фрушкогорских манастира.

Иза тога чланка г. архимандрита И. Руварца долази табеларан исказ: колико је калуђера било у сваком поједином фрушкогорско-сремском манастиру, 1753. год. (у свима свега 186.), 1786. год. (у свима свега 136.), 1815. год. (96.), 1824. год. (83.), 1846/47. год. (90.), 1878. (49.), 1884. год. (57.) и најзад 1892. године, у свима фрушкогорским манастирима било је свега 65 калуђера.

После овога исказа долази име и потпуна титула архиепископа-дијецезана, Његове Светости г. Патријарха Георгија, са кратким податцима о животу му, — за тим „патријаршески двор“ (према одређењу прев. деклараторије), где је изложено, да двор има 4 протосинђела, једног протођакона и једног дворског капелана — а синђелско и архиђаконско је место „вакантно“. Под овим насловом помиње се, да је библиотекарско место „непопуњено“ — а то не

стоји, јер декретом Његове Светости г. Патријарха Георгија од 4. октобра 1890. год. за патријаршеског библиотекара и архивара именован је јеромонах *Сергије Шакрак-Нинић*, уредник овога листа, само што он своје место до сад још није заузео, јер је по већој потреби јавне црквене службе, именован међувремено за епарх. бележника епархије бачке, а кад та потреба престане, он заузима место, које му је декретом опредељено.

После двора долази у шематизму погрешан наслов „епархијска скупштина“ у место „архијидијецезалне скупштине“, те се под тим насловом наводи именик часника и чланова архијидијецезалне скупштине. За тим се саопштава именик архијидијецезалне консисторије, административног и школског одбора, имена чланова „конс. комисије“ за покушај помирења несагласних брачних парова и имена чланова „комисије за полагање стечајног испита“. — Иза тога долазе редом наши фрушкогорски манастири, те је код свакога манастира назначено: ко му је настојатељ, која братија живе у њему, а која су ван манастира, на парохијској и другој којој служби.

Ово што је о манастирима речено, врло је мало и непотпуно, јер код сваког манастира су наведена само имена калуђера — а ми мислимо да калуђери и манастири не значе једно и исто.

Испред имена калуђера требало је бар то назначити: каква је манастирска црква, коме је посвећена и кад држи храмовну славу — као што је то и код појединих парохија назначено. Исто тако требало је назначити: који манастири имају у „пръаворима“ парохије, јер познато је, да готово сви фрушкогорски манастири имају у „пръаворима“ своје парохије, или парохијице, у којима калуђери парохијске дужности врше. Такви манастири, који имају своје парохије, имају за исте и нарочите матрикуларне записнике, па је требало навести, кад је вођење тих записника у манастиру отпочето, колико има у ком пръавору срп. прав. душа, брачних парова, срп. прав. домова, има ли у пръавору школа и колико има школске деце, — у опште требало је уз манастире и дотичне пръаворе исто тако описати, као што су и друге парохије описане. Тиме што то није учињено, остало је 12 пръавора, дакле 12 малих парохијица, не само неописаних, већ ни споменутих. А у тих 12 пръавора — по нашем рачуну живи најмање

око 2000 срп. православних душа, које није никако требало из шематизма изоставити, јер и то су наше срп. прав. душе! Некоји манастирски прѣватори су као н. пр. Крушедол и Гргетег добро уређена села, која имају своје школе и учитеље, те ни мало не уступају другим мањим селима и засебним парохијама. Пошто пак такви прѣватори нису описани под насловом „парохије“ требало их је описати, код дотичних манастира, којима као парохије припадају.

Код манастира могло се у главном описати и материјално стање појединих манастира, а исто тако требало је назначити и број манастирских ђака у сваком поједином манастиру, јер кад се код парохија назначује, колико има у њима школске деце, требало је и код манастира навести, колико има у сваком поједином питомаца, који се у манастиру за монашки чин спремају.

(Свршиће се.)

Л И С Т А К.

Б Е Л Е Ш К Е.

— (Одгода српског нар. црквеног сабора.) После петонедељног истрајног, али доста бесплодног рада наш нар. црквени сабор у Карловцима одгођен је на неизвесно време. Сабор је отворен 24. октобра, а 30. новембра држана је последња седница.

У понедељак 30. новембра о. г. дошао је у сабор Његова Експеленција, г. кр. повереник барон Феодор Николић, те је овогодишње заседање саборско затворио овим говором:

Поштовани саборче!

На темељу овлаштења подељенога ми највишим решењем Његовог царског и апостолско-краљевског Величанства даним у Велсу 22. Новембра (4. Декембра) текуће године одгађам овим у име Његовог Величанства седнице овог сабора на неизвесно време.

Да Бог поживи и уздржи Његово царско и апостолско краљевско Величанство, Франца Јосифа првог. Живио! Живио! Живио!

За тим је Његова Светост г. патријарх српски Георгије ословио г. кр. повереника овима речима:

Ваша Преузвишености,

Господине кр. поверениче!

Као што сам срећан био при растанку овога ванредно сакућеног сабора, у име заступника верно оданог народа српског Преузвишеност Вашу замолити, да благоизволите најпонижнију изјаву хомагијалне

верности и непоколебиме подајничке оданости, на подножије престола Његовог Величанства, најмилостивијег Господара и краља Франца Јосифа првог положити са изјавом најтоплије благодарности наше, што нам је по очинској љубави и доброти својој ванредни састанак народно-црквеног сабора овог најмилостивије дозволити благоизволео — тако и у тренутку овом, када се седнице сабора тога на највишу заповест Њег. ц. и кр. Величанства по Вашој Преузвишености на неизвесно време одгађају, — част ми је у име своје и заступника народних, и на тој очинској милости топлу благодарност нашу изјавити, јер се надамо, да ћемо прекинуте седнице саборске и опет у најкраћем времену, по милостивој дозволи Његов. Величанства наставити и продужити моћи, како би започете и недзвршене народно-црквене аутономне послове своје, на задовољство Њег. Величанства, на корист и унапређење св. цркве наше и наставе а на душевно сазидање васцелога народа нашег докопчати и уредити могли. — Услед чега и молимо Вашу Преузвишеност да и овом пригодом будете веран тумач наше лојалне верности и оданости према Њег. ц. и кр. ап. Величанству најмилостивијем Господару и краљу нашем Францу Јосифу првом!

Благодарећи још и Вашој Преузвишености на положеном труду и стрпљењу,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

као и осведоченој љубави и благонаклоности према заступницима овог сабора, молимо вас, да нас и на даље задржите у тој љубави и благонаклоности, као што ћемо се ми свагда радосно и са задовољством сећати и спомињати Вашу Преузвишеност.

А сада ускликнимо сви једнодушно: да живи Њег. ц. и ап. кр. Величанство наш милостиви и добри краљ Франц Јосиф први!

Да живи Његова Преузвишеност г. кр. повереник барон Феодор Николић од Рудне! — Живио!

Овај говор Његове Светости пропраћен је од целога сабора једнодушним бурним усклицима: Живио г. кр. повереник! Живио!

Пошто је за тим Његова Преузвишеност г. кр. повереник саборску дворану напустио, Његова Светост г. патријарх српски Георгије изговорио је сабору речи, које најбоље карактеришу целу радњу саборску.

Говор тај Његове Светости гласи:

„Слави саборе!

После 38-дневног мучног и трудбеног саборисања нашег, дошло је ево време да се разилазимо и сваки својој кући пође.

Признати морам, да сам са далеко већом и лепшом надом у сабор ушао, него што из њега излазим, те да сам се и далеко бољем успеху надао, него што је постигнут.

Жао ме је, што не могосмо до жељеног споразума доћи, и што су нам баш с тога најглавнији предмети нерешени и неуређени остали.

Но и ја се ипак тјешим и не очајавам, јер се надам, да ће од селе ствари наше, користећи се све три странке овом бесплодном борбом, на боље поћи, само ако сложено и својски порадили будемо на томе, да се распаљене страначке страсти стишају, и не будемо један другог сумњичили, нападали и вређали, као што то на жалост код нас обично бива, — него ако нас у раду нашем руководила буде узајамна љубав и међусобно поверење, без чега не може никакав посао напредовати, а још мање срећном крају привести.

У томе уверењу дакле, да ћемо се на најближем састанку саборском измирећи и споразумни састати, те да ћемо и велеважна, а још неуређена дела, тичућа

се народ. цркв. аутономије наше лакше и успешније, на опште задовољство решити и довршити моћи: — праштам се од вас, велештована господо заступници народа, са жељом, да долазеће благе дане, у кругу својих милих и драгих породица радосно и весело проведете.

Бог мира и љубави нека буде са свима вама и нека вас све без разлике благослови!“ —

И овај говор Његове Светости пропраћен је од целога сабора без разлике странака, бурним и громовитим усклицима: Живила Његова Светост г. Патријарх Георгије! Живио Патријарх!

И тиме је закључена последња седница овогодишњег сабора, са уверењем и надом, да ће се у фебруару, а најдаље у марту месецу будуће године сабор наш на ново састати, да доврши оне многе и важне послове, које овом приликом, са дуге бесплодне борбе и препирке довршити није могао.

После затварања сабора све саборске странке без разлике предстале су Његовој Светости, да се с њим опросте, те су том приликом све странке једнодушно молиле Његову Светост, да у своје време учини расположење, да се наш сабор у фебруару или марту месецу будуће године безусловно сазове — те да се недовршени послови тада доврше, надајући се сви, да ће тада жељени споразум моћи постићи.

И тако се народни заступници после 5-то недељнога рада разидоше и одоше у средину својих бирача, да им даду рачуна о раду своме. Тај рачун што ће га нар. заступници дати својим бирачима — не може никако бити повољан. Јер узимајући грдан трошак, што га је овај сабор у бесплодној борби утрошио — врло је мало послова дефинитивно и као што треба свршио. Свршио је тобоже две мировинске уредбе, школски закон и уредбу о дотацији свештенства — али све је то тако површино свршено и лабаво расправљено, да би се све те свршене ствари већ сутра по ново могле узети у расправу — јер већ сад се примећују у тим донесеним уредбама такви органични недостатци, да ће се тешко моћи у живот привести дотле, док се најпре „нар. цркв. устав“ не донесе. Они који су од „устава“ направили критичко питање и који су у главном спречили, да се тај устав коначно не расправи, носе на души својој одговорност за цео неуспех овог прошлог сабора!

ЧИТУЉА.

(† Стефан Станковић) парох Дебелобрдски. Дне 20-ога новембра о. г. изволело се је промислу Свивишњег — пароха Дебелобрдскога преселити из временога у вјечни живот. Покојник је путујући у зимско вријеме од своје куће у Бунићу к парохијалној цркви у Дебелом Брду, добио болест, која га сво и у гроб свали. Живио је 63 године, а пословао у винограду Господњем преко 37 год. У пошљедње вријеме већ је тако био ослабио, да никако није могао своје дужности свршавати; за то му је и епархијска власт у Плашком додијелила личног помоћника Јована Будисављевића, коме је и управа парохије предана.

Покојник је био врло вриједан господар, врстан пријатељ, вјерни и искрени друг, а по спреми и свештеник.

Послије њега остаје мимо удомљену и прошкрбљену дјецу удовица супруга са још једном неодомљеном ћерком.

На покопу му скупио се је лијеп број пријатеља, знанаца, а многобројна паства његова, из уважења насрам свога пастира скупила се да га до цркве, којој је толико година служио допрати, ту да се Богу за покој његове душе помоли и да црпој земљи, у огради црквеној, у наручај преда тијело његово.

На опијелу чинодјејствовао је високопречасни г. прота коренички Василије Кнежевић са свештеницима Даном Будисављевићем, који се је у име свештенства и народа са неколико ријечи са покојником опростио, Андријом Зобеницом, протопресвитератским капеланом, Миланом Машићем, администратором парохије бунићке и Јованом Будисављевићем, администратором парохије Дебелобрдске. Дужну и пошљедњу пошту одао му је и комшија његов, брат и врли пријатељ, изнемогли и на очима обољели парох бунићки, Стеван Кукић, који је опијелу присуствовао. И тако лицем ни Ваведење Пресвете Богоматере у 2 сата послје подне, у огради цркве Дебелобрдске предадосмо тијело служитеља олтара Божјег, пароха Стефана Станковића, а Богу се за упокој његове душе помолимо и молимо.

Мир пепелу твоме а вјечни ти спомен међу нама!

М. М.

О Г Л А С И.

СТЕЧАЈ.

198, 3—3

Овим се расписује стечај на једно упражњено стипендијско место у заклади пародних добротвора, Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке, за слушаоце реалке или технике. Годишња је стипендија 500 фор. а добија се у десет месечних obroка.

Првенство имају Новосађани.

Молби ваља прикључити: крштено писмо, сведоцбу о свршеним наукама, сведоцбу сиромаштва и лекарску сведоцбу.

Молбе ваља упутити потписаном одбору.

Рок стечају четир недеље од првог уврштења.

У Новоме Саду 17. новембра 1892.

Црквени одбор српске православне црквено-школске општине новосадске.

СТЕЧАЈ.

199, 2—3

На овдашњој срп. прав. вел. гимназији има се ради обучавања ученика у ноталном певању и музици установити место стручног за то учитеља са годишњом платом од 800 фор. а. вр.

Који на то место компетовати желе, имају своје молбенице са сведоцбом о оспособљењу своме до конца децембра о. г. (по новом) подсаном Патронату поднети.

Из седнице Патроната гимназије у Карловци 8. (20.) новембра 1892 држане.

Патронат срп. прав вел гимназије карловачке.

Бр. Е. 451. ех
1892. К. 432.

СТЕЧАЈ.

200, 3—3

Расписује се стечај на упражњено место системизованог парох. помоћника у Турђеву, са дотацијом V. разреда.

Компетенти имају своје довољно биљеговане и сведоцбама поткрепљене молбенице путем представљених власти најдаље до свршетка децембра о. г. потписаној консисторiji поднети.

Из консисторijske седнице епархије бачке, држане у Нов. Саду 29. септембра 1892.

Консисторija епархије бачке.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

201, 2—3

Управа манастира Гргетега издаваће путем јавне дражбе дана 3. (15). децем. о. г. Попашу као и Риболов у својој на Дунаву лежећој ади „Козјак“ на три године под закуп.

Сваки који дражби приступити жели, има 10% од извикане цене у име вадума положити. — Ближи услови могу се увек код управе видети.

Дражба ће се обавити у 10 сати пре подне.

Управа манастира Гргетега.

Е. 1529.
I. 232.

СТЕЧАЈ

203, 2—3

Ради попуњења упразњеног парохијског места у Кусићу, са платом трећег разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструиране молбенице — путем својих власти — најдуже до краја месеца децембра т. г. овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. конзисторије у Вршцу 23. новембра (5. децембра) 1892. држане.

СТЕЧАЈ.

205, 1—3

На упразњено место пароха у Сурдуку са платом IV. разреда, овим се отвара стечај.

Који желе место то добити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопрезвитера до краја децембра о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у Карловци 15. (27.) новембра 1892. држане.

Архиђејезална Конзисторија.

Број: 108 из 1892
зап. школ. одбора.

СТЕЧАЈ.

204, 1—3

Услед решења в. кикиндеког епископског школског одбора, донесеног у данашњој седници под бројем $\frac{108 \text{ из } 1892.}{\text{з. ш. о.}}$ овим се расписује стечај на једно учитељско место на епископским народним вероисповедним школама у Вел. Кикинди. —

Са овим местом скопчана је годишња плата од 550 фор. а. вр., слободан стан у нарави и $4\frac{1}{2}$ ланца земље, на коју земљу учитељ порезу и све јавне терете плаћа ван одкупа, — или 550 фор. а. вр. годишње плате и 200 фор. а. вр. у име станарине без земље. —

Дужности су прописане високом школском уредбом, а осим тога дужан је учитељ у цркви појати. —

Од проситеља тражи се осим оспособљења, високом школском уредбом прописаног, и оспособљење из мађарског језика. —

Потписани школски одбор задржава себи право, да према потреби додели разред изабраном учитељу, а тако исто задржава себи право, да одреди и то, хоће ли изабрани учитељ добити стан у нарави и $4\frac{1}{2}$ ланца земље, или осим плате годишње јоште само 200 фор. а. вр. у име станарине, а земљу не.

Рок стечају траје шест недеља од дана првог уврштења овог стечаја. —

Молбенице са нужним сведоџбама снабдевене, имају се потписаном школском одбору поднети. —

Из седнице велико-кикиндеког епископског школског одбора, држане у Вел. Кикинди 16 (28.) новембра 1892 године. —

Др. Иван Веселиновић,
пероџа.

Др. Ранко Гранић,
председник.

„Српски Сион“

излази сваке недеље на великом табаку.

Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожита у Београду.

Поједини бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи

шаљу се издавачкој српској књижари и штампарији **Браће М Поповића** на главној пијаци, а рукописи уредништву „Срп. Сиона“ у Нови Сад. За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.